List 11. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 14. marca 1866.

Gospodarske stvari.

Kaj je storiti, ako je sadno drevo gospodarju zavoljo preobilnih zarodnic nerodovitno? *)

Sadjorejcem je znano, da hruške in jabelka navadno ne zastavljajo cvetnih popkov, dokler niso pognale majhnih krempeljev, kterim Nemci „Fruchtholz" pravijo, mi pa jih zarodnice imenujemo. Tudi najmanjša zarodničica ima svoj popek. Nektere imajo listnike, nektere pa cvetnike.

Dasiravno zarodnice ne poganjajo mladik, vendar tudi vsako leto nekoliko zrastejo in njih starost se po obročkih pozná, kteri se na bolj starih zarodnicah lahko štejejo. Izmed zarodničnih obročkov poženejo novi listni popki in iz njih zopet zarodnice na vse strani. Tako postane drevo s časom vse krempljasto in zaraščeno, ter ima brez števila zarodnic in popkov, pa vendar cvetnikov ne nastavi, in če jih tudi včasih nastavi, se cvetje obletí in sadú ne rodí. Zakaj neki ne? Zato ne, ker ima tako drevo premalo močí v sebi, da bi moglo toliko število popkov zadostno rediti. Preobilnost zarodnic in njih brezštevilni popki so krivi, da je drevo nerodovitno.

Vajen sadjorejec hitro pozná, ktero drevo je zavoljo preobilnosti zarodnic in popkov nerodovitno. Kdor pa je drevja manj vajen, naj gleda, kako drevo raste, kakošni so popki na zarodnicah, in koliko peresec da imajo.

Ako drevo neha mladike poganjati, ali le sèm ter tjè kako tanko in kratko mladičico požene, znamenje je to, da drevo strada, da je bolno ali da mora preveliko družino popkov in perja rediti. Ako so popki drobni, iz kterih komaj po tri ali štiri peresca poženejo, daje to na znanje, da ima drevo toliko zarodnic in popkov, da jih ne more zdatno rediti. Taka je rada pri tepkah.

Dostikrat se sliši govorjenje: „To-le drevo je kdaj vsako leto rodilo, zdaj pa se je narodilo, in že več let nič nima."

Pa tako drevo se večidel ni narodilo, temuč se mu le godí kakor očetu, kteri je svoje otroke lahko dobro z živežem oskrbel, dokler jih je bilo le troje; zdaj pa pomanjkovec trpijo, ker se je njih število na deset narastlo. Če tako drevo pogledaš, boš dostikrat videl, da so se zarodnice tako razkrempljile, da je drevo živ krempelj postalo.

Da bode tako preobloženo drevo zopet rodovitno, daj mu z gnojnino pri koreninah več živeža, in mu vzemi na vejah nekaj bremena, to je, iztrebi ga precej močno, pa enakomerno po vseh vejah. Tako boš zatrl preobilne zarodnice in odvečne popke.

*) Obljubljeno priporočilo dobro doide! Vred.

Kdor pa hoče drevje prav trebiti, ni dosti, da bi le vzel v roke žago, sekirico, nož ali škarje, pa hajdi na drevje in žagaj in sekaj in ščipaj, da bo kaj; ampak treba je, da delaš bolj z glavo kakor z orodjem. Zlato pravilo naj ti bo: Nikoli nikar nič ne odžagaj, ne odsekaj ali ne odreži, dokler ti glava ni povedala, zakaj da mora to proč.

Kadar drevo trebiš preobilnih zarodnic, ne smeš vej ogoliti, dokler dosežeš, kakor se rado zgodí, ampak skrbi, da bojo zarodnice po vsem drevesu in povsod po vejah. Le tako drevo obilno rodí. Iztrebi pa pred vsem tiste zarodnice, ktere imajo drobne popčeke, včasih se staknejo le preobilni popki, zarodnica pa ostane. Ako so se zarodnice že močno razkrempljile, odpravi slabejše krempeljce. Včasih se mora cela krempljasta veja polna zarodnic in popkov iztrebiti, če nima prostora. Cvetnih popkov varuj pokončevati, če niso preobilni. —

Opomba. Kakor druga leta, ravno tako imam tudi letos veliko sadnih drevesec vsake sorte, posebno veliko pa lepih in žlahnih jebelk po 30 — 50 krajc. na prodaj. Pri meni se dobé tudi erfurški in angležki špargeljni po 2 in 3 kr. eden.

Na Breznici blizo Radolice 10. sušca 1866.

Lovro Pintar, fajmošter.

Gospodarska skušnja.

* Kako na Francozkem vinograde branijo spomladanske ponočne zmrzline. — Kadar se bojé v jasni mirni noči brez vetra, da utegne zmrzovati, zažgó na večer velike kupe vlažne (mokre) slame, plevéla in grmovja. Tak ogenj napravi veliko gostega in mokrega dima, ki se kakor krilo vleže čez nograd; ta dim pa tudi zrak tikama tal napolni z vodenim soparom, in to brani, da zemlja ne zmrzne. Ko je noč mirna brez sape, ne prežene dima; dim ostane tedaj na mestu. Profesor Tyndall je te skušnje razjasnil s kemičnimi razlogi, kteri očitno kažejo, da taki gospodarji prav umno ravnajo, kteri tako kurijo nogradom. Z vodenim soparom navdani zrak (luft) ima čudno, prekoristno lastnost, da žarke, kteri izhajajo iz tako vročega vira kakor je solnce, prav lahko skozi se pušča, nasproti pa takih žarkov ne pustí skozi, kteri izvirajo iz tako malo vročega trupla kakor je zemlja. Če v puščavi po sila vročem dnevu nastopi ledeno-mrzla noč, ali če nam jasno nebó spomladi prinese ponočni mraz, se to zgodí samo zatega voljo, ker je zrak nenavadno suh in nima vodenih soparov v sebi, kteri odvračajo slano. Tako piše francozki profesor Tyndall.

Ali bi se ne dalo tudi pri nas tako ravnati, ne samo v nogradih, temuč tudi v sadnih in druzih vrtih?

Dr. Schumacher pripoveduje, da v južni Ameriki s takim ognjem varujejo polje ponočne zmrzline.

* Gnojnim jamam (Senkgruben) se vzame smrad, ako se gnoj potrese z žganim apnom in ogelnim prahom; unega se vzame 20 do 30 delov, tega pa 2 dela; v tej razmeri se pomeša ogelni prah z drobnim apnom.

Národne stvari.

Kmet in národnost.

Spisal dr. J. Mencinger.

(Konec.)

Kmet ljubi lepo cerkev v svoji fari in vesel je lepega zvonjenja, ki se močno in daleč razlega. (Spominjam se vrstic narodne pesmi od „zagorskih zvonov.“) Farani se s tem radi ponašajo. Taka nedolžna ošabnost je nekaj vredna; del je kmečkega samočastja in varuje kmeta mnogih napak. Sploh smeš misliti, da kjer najdeš lepo cerkev zraven čednih hiš, tam so prebivavci snažni, tudi na duhu in spodobno se obnašajo. — Slovenskemu narodu pobožnost ni še pokvarjena. Fara pri našem ljudstvu, bodi si kjer koli, ni samo duhovna postaja, temuč duhovna družina, dušni pastir je duhovni oče svoje fare tudi v tem pomenu, da je on oseba, ki ima korenino v kmetijstvu, po svoji vednosti in častitosti pa kmete presega. Duhoven na kmetih tedaj ni samo cerkveni vodnik, temuč pomočnik in svetovavec v vseh nadtelesnih zadevah; saj je tisti mož v fari, ki vživa občno zaupanje in ljubezen, ako se namreč drží svojega stanú in poklica. — Po vsem tem je duhoven najbolj pravi razlagavec ideje narodnosti med kmeti, in če mu je mar napredek naroda svojih faranov, če mu je mar, faranom svojim vračati njihovo ljubezen in zaupanje, tudi ne bo našel boljega dela, kakor kmetom kazati, kaj da so: „slovenski kmetje“, ter jih učiti, kako naj bodo dobri kmetje v svojem stanu, in dobri udje cerkve in države v svojem narodu. — Ta nauk ne gre v cerkev, ker je posveten, tudi ni duhovnom zapovedan (preje morebiti komu prepovedan); samo dobrovoljen nauk je, ki izhaja iz ljubezni do zaupajočega dolgo zanemarjenega naroda, po kteri tisti, ki nimajo veliko narodne omike, nekaj te omike tudi stradajočim privoščijo. Dober duhoven, ki ga veselí ljubezen do svojih ovčic tudi pri posvetnih rečéh kazati, ima pa zunaj cerkve veliko priložnosti za podučevanje, in njegove besede ne bodo lahko padale na skalo, ker pozná lastnosti in sposobnosti skoraj vsacega iz svoje srenje.

Duhovnik bo tako koristil narodu na vse straní in zraven bo nektere obvaroval zmotnjav in zapeljevanja, ktero delajo nemškovavci, nektere pa slepe strasti, ki jo napravlja prenapeta gorečnost.

Ne bom razlagal, kako naj se narod podučuje, ker potrebno ni in tudi ne želim, da bi se mi reklo, da duhovnom razlagam ravno to, kar sem se od njih učil.

Cerkev, duhovni in narod so trdno in naravno združeni v medsobno podporo. Vsaka moč, ki si je hotela ali cerkev ali duhovne ali narod potlačiti, skušala je razdjati to naravno zvezo. Za cesarja Jožefa II. se je močno nemčevalo. Kakor smo čuli, je bilo takrat in veliko let pozneje celó v kmečkih šolah prepovedano slovenski govoriti. Nemškovanje je kmete zadevalo. Nemškutarija in birokracija ste si pa pravi sestri, le da se je birokracija duhovnov lotila s tistim Jozefinizmom. Birokracija je imela tanke očí in tanka ušesa takrat, kadar je želela kaj razdvojiti. Zapazila je trdno zaupanje in zvezo med duhovni in kmeti. Prizadevala si je tedaj ločiti duhovna od kmetov in ga vvrstiti v birokratiški kolobar. Pri starih farah je duhoven dohodke imel od zemljišč med farani, in kmetoval je, kolikor bolj umno, toliko bolj s pridom. Novih far se je dokaj napravilo. Pri teh pa se plačilo vleče iz državnih zavodov. Duhoven je tako manj sam svoj gospod in ima še to neprijetnost, da njegov dohodek ne raste z žitno ceno. Dajalo se je duhovnom nekaj opravil, ki niso v zvezi z duhovnim poklicem, in birokracija se je mešala v več zadev, ki so prav za prav duhovniška notranja reč. Tako je birokracija razcepovala dva stanova, državi ne na korist, a samo zato, da je množila svojo nepotrebno moč — in ta dva stanova sta popolnoma konservativna.

Našli so se tù in tam duhovni, ki so delali po vodilih birokracije, stopili v njen kolobar in pridno pomagali nemškutariti na kmetih. Komu so s tem koristili? Svojim lastnim nasprotnikom. Res je, da duhovni imajo podporo v veri in cerkvi — a oni so tudi političen stan; da si ohranijo tega stanú veljavo, morajo se opirati na drugi konservativni stan — na kmeta ali plemstvo; na slovenskem tedaj posebno na kmeta.

Kakošen pa bi bil nasledek za kmeta, ako bi bila nemškutarija obveljala? Nikako dober. Kmet ostane trden, dokler ostane pri svoji navadi pri „v starih šegah vtrjenih postavah“; kadar se mu vzame prirojeni značaj, ako se sili v kaj novega nenavadnega, zgubí svojo historično podlago, in peša ne samo na premoženji, temuč tudi na poštenji.*) Ravno slovenstvo je pa našega kmeta najstarejši in najočitniši značaj! Birokracija je rekala, da nas vse želi osrečiti — zato je imela toliko teoretičnih potov. Ako je vsaka njenih naprav imela dober namen, naj pové: kaj našemu kmetu v obče, kaj posebno k povzdigi njegovega moštva in premoženja pomaga, da se je silil tuj jezik v šole in uradnije? Odgovora bomo menda čakali do sodnjega dné.

Naš kmet je veliko trpel v nekdanjih časih, vendar je ostal vedno zvest in konservativen, tak kakoršen je bil in je s svojim starim dolgo zaničevanim slovenstvom. Ohranimo, izobrazimo mu tedaj ta dobri značaj; z duhom navdajmo mu to korenito narodno moč. Ako je ta moč dozdaj, ko je nihče ni gojil, bila tako dobra, koliko bo koristila, ako jo po pravi poti izurimo in z domačo hrano okrepčamo!

Sedanji časi našemu narodu niso še tako ugodni, da bi mahoma vse zadobili, česar želimo. Na narodnem obnebji še mnogo meglá in oblakov zavira svobode solnce, da ne more jasno sejati. Vendar „vremena bodo se zjasnila.“ Po postavnem potu, od kterega se nikoli odvrnili ne bomo, dosegli bodemo s časom vse, kar nam je potrebno in koristno. Dosti je slabih politikarjev, ki si strehe pred zidovjem želé, vse naglo in preveč pričakujejo ter se čudežev nadjajo. Državno življenje in narodni napredek, ako če biti stanoviten, se počasi giblje do popolnosti. Tak je zakon narave! — Večkrat se pravi: narodje so neumerjoči; ministri in poglavarji pridejo pa odidejo, — narod ostane. — Res, ministri pridejo in odidejo, a tudi narodje preidejo, ako prav ne živé. Da so narodje neumrjoči, morajo v sebi imeti moč rasti in pomlajevanja. Samo takrat in tako dolgo ne propadejo, dokler v sebi hranijo kreposti vere in poštenja in dokler se ne ustavljajo splošnemu napredovanju in vladajočim idejam. O narodskem življenji nam je človeška zgodovina kaj resnobna učnica, in poveda nam, koliko narodov in držav je že poginilo, ker so zapustili pot občne čednosti in časnega napredovanja.

*) Ko sem se enkrat s kmeti razgovarjal o šolah, kako koristne so kmetu, so me zavrnili z djanskimi dokazi rekoč: „Ne bo dal! Ta in ta in še mnogo druzih so hodili v šolo, in to v ljubljanske šole; naučili so se sicer nekoliko nemških besedi, al kmetujejo veliko slabejše od nas, ki šole nismo videli od znotraj; pa to ni čuda, ker se sramujejo kmetovanja in nas neumnih kmetov. Vred.

Kaj si bomo mi Slovenci iz tega posneli? Ne plaši naj nas, da smo majhen narod. Večna je pravica, ki vlada v časov zgodovini z neustavljivo močjo. Prišel bode zraven enakopravnosti tudi čas enakočastja. Narodje bodo enaki v pravicah; vsak pa bo tudi dosegel vredno čast, naj je majhen ali velik. Vrednost enega ali druzega se ne bode merila po številu ali zunanji moči posameznih rojakov, temuč po njihovi dušni čednosti in omiki, ter po tem, kako se je vès narod udeležil splošnega napredovanja. Pripravljajmo se za ta čas. Skrbimo tedaj, da se nam narod ohrani v sedanji celoti, in da bode njegova dobra večina — da bodo kmetje pošteni v mislih in djanji, trdni v značaji in premoženji, da bodo v narodnem izobraževanji, kakor je njihovemu stanu primerno, stopali s časom naprej, — potlej pridete politična enakopravnost in čast samé ob sebi.

Drobtinica národne ravnopravnosti v cesarskih kancelijah.

Deželni poglavar štajarski grof Mecsery je menda vsled interpelacije Razlagove v deželnem zboru razposlal c. k. okrajnim gosposkam slovenskega Štajarja 20. dan u. m. sledeči ukaz: Pravilo cesarske vlade je vseskozi to, da vsi narodi avstrijski vživajo enako varstvo. Po tem pravilu je že. c. k. ministerstvo pravosodja 15. sušca 1862 dalo sodniškim uradnijam ukaz, da se slovenskemu jeziku pravica godí, in nanašaje se na omenjeno vladino pravilo zapovedujem tudi c. kr. političnim gosposkam, da tam, kjer razmere jezika to zahtevajo ali ljudje tega želijo, se protokoli (zapisniki) in obravnave pišejo v slovenskem jeziku in v slovenskem jeziku tudi pisma iz kancelij jim pošiljajo.

To je jedro poglavarjevega ukaza. Drobtinica ravnopravnosti je res, pa tudi ne več kot — drobtinica. Ker državnega ministra grofa Belkredi-a čislamo možá, ki ima resno voljo pravičen biti vsem narodom avstrijskim, tedaj tudi slovenskemu, ne moremo sprevideti, zakaj da še ne veljá brez „wenn“ in „wo“ pravilo njegovo, ktero je, nastopivši ministerstvo, izrekel v slavni svoji okrožnici, da „vsak uradnik in vsaka uradnija mora z ljudstvom v njegovem jeziku občiti se (govoriti in pisati).“ Tù ne stojí ne besedica: „kjer razmere jezika zahtevajo“ ali „kadar ljudjé želijo.“ Ravno tisti ukaz od 1862. leta, ki ga navaja gosp. deželni poglavar, je tudi veleval „nach Thunlichkeit“, „nach Möglichkeit“ — al prašajmo skušnje 4 let, koliko je po tistem ukazu prišlo slovenščine v uradnije? Če bi je bilo kaj prida prišlo, ne bilo bi interpelacij slišati ne na štajarskem ne na kranjskem deželnem zboru. Slovenski jezik je deželni jezik dolnjega Štajarja ravno tako kakor kranjske dežele, — ako se v ogerski, laški, nemški Avstrii ne prašajo še le ljudje, kako naj se zapisniki in pisma jim pišejo, kako, da na Slovenskem isto pravilo ne veljá? Naši ljudjé, kterim do 1848. leta ni ne ena slovenska besedica prišla slovenski pisana na dom, so tako plahi in pohlevni, da si ne upajo reči: „pišite nam slovenski“, in ker si ne upajo, pa se potem kmalu reče, da „ljudstvo tega noče.“ To je eno. Drugo pa je to, da ukaz: „kjer razmere jezika slovenski jezik zahtevajo“ je stvar, ki se dá tako ali tako zasukati. Zato bi želeli, da bi se brez pogojev naravnost reklo, kakor je rekla okrožnica ministrova: vsaka uradnija ima v slovenskih okrajih s slovenskim narodom slovenski v besedi in pismu ravnati. Ne preziramo sicer, da se to pravilo utegne tudi z poglavarjevim ukazom izvršiti; al le ondi se bo zgodilo, kjer so uradniki verno udani ministrovemu pravilu in kjer bojo ljudje našega naroda sami toliko poguma imeli, da bojo to zahtevali.

Skušnje bojo učile, kako bode. Bog daj, da bi ta drobtinica narasla za celi kos kruha! Največ je zdaj na tem ležeče, da se zdramijo ljudje in zahtevajo zapisnike in pisma v svojem jeziku.

Slovansko slovstvo.

* *Izvirno slovensko tragedijo „Marija Antonijeta“ v 5 djanjih (mesto: Versalje in Pariz, čas: 1793)* podpisani ravno izdeluje. Kralja Ludovika XVI. nisem mogel poozoriti v tej obširni dramatični pesmi; veliko krepkodušneja zgodovinska prikazen je nesrečna kraljica Marija Antonijeta, njegova žena. Kdor pozná francozko homatijo preteklega stoletja, ta bo vedel, da mi groznih in patetičnih prizorov ne primanjkuje, čeravno mi rabijo le toliko, kolikor mi pesniška dostojnost pripušča; za žaloigersko sočutje pa poskrbeva moja pohlevna muza. Nadjam se, da kane marsikaka solzica moji kraljevski junakinji. Ker ima biti to delo prva slovenska izvirna tragedija, ne toži se mi ne časa ne pridnosti; saj delam za svojo predrago domovino. — To dajem na znanje s prošnjo, da bi se mi oni podpisatelji, ki bi si mislili to delo naročiti, že v prihodnjih dveh mesecih oglasili, zakaj vedeti moram že v tem času, ali mi bo moč tragedijo na svojo roko na beli dan spraviti ali ne. Naročnina se bode odrajtala po prejeti knjigi. Ob enem prosim tudi slavna vredništva*) in slovenske domoljube, pa tudi slovenske čitavnice, naj bi me z nabiranjem naročnikov podpirati blagovolili.

Ne samo šaloigric, temuč veliko več dramatičnih pesem za velike gledišče odre je treba. Šala umrje tako rekoč pri porodu; resnost pa prestane vse čase, ona dere mogočno z novimi in krepkimi idejami naprej, in razglasuje narodovo čast in slavo. Upati gré, da bomo tudi mi Slovenci skoro narodno gledišče imeli. Dobro gledišče pa stojí med posvetnimi izobraževavnimi sredstvi na prvem mestu; ono je živa potreba, ktere prevpiti nobena človeška strast ne more. Čas je, da poskusimo enkrat tudi z lastnimi močmí kaj napraviti; saj um je tudi pri nas domá. Radi smo se naslanjali na ideje in izdelke tujih pisateljev. Prevajanje tujih klasikov je velike koristi; a to niso naši izdelki, le izposodili smo si jih pri tujcu za svoje potrebe. S prestavljanjem se je le gibčnost in moč slovenskega jezika dokazala, ne pa veljavnost slovenskega uma. Krepka misel prinese krepko besedo sabo, misel pa je duša, beseda telo; blaga misel se rada opasuje z lepim telesom. Čuda lep, dereč, blag in mogočen jezik govorimo mi Slovenci; glagol naš je bolj natančen od številk, naši pregovori, reki itd. so kakor iz ljube natore izrezani, z eno besedo: slovenščine ne gojiti in posvečevati z lepimi umotvori, bila bi pregreha. Naj bi se jelo delati kaj resneje na dramatičnem polji. Poskusimo, poskusite: venec slave je spleten; da-si še široko visi, dajmo, da ga dosežemo ne sebi, ampak milemu narodu našemu, kterega tujčeva oholost zaničljivo teptá!

Za pokušnjo javljam nekoliko vrstic iz svoje tragedije, **) ki pride z božjo pomočjo med letom na svitlo. Da najde prizanesljivo uho!

V Gorici 24. februarja 1866.

Slovenskemu narodu vès vdani
France Zakrajšek.

* *Cvetja iz domačih in tujih logov* — 29. vezek je prišel na svetlo. V tem vezku je dovršena žaloigra

*) Zapišite nas tudi med naročnike.
*) Rade jih prinesejo „Novice“ prihodnjič. Vred.

*

„Tomaž Mor"; dalje obsega: „Slovo o polku Igorjevě", iz staroruskega poslovenil in razložil M. Pleteršnik, in začetek izvirnega romana, ki ga je pod naslovom „Deseti brat" spisal J. Jurčič. O „Desetem bratu" bodemo govorili, ko bode roman ves natisnjen; Jurčičevo ime samo nam je porok, da bode delo dobro. Prof. Pleteršniku smo hvaležni, da je Slovencem razložil in poslovil „Slovo", ki ima v ruskem slovstvu res skor toliko vrednost kakor „Kraljedvorski rokopis" za česko. Tomaž Moor je izvrstno v slovenski jezik prestavljen. Gotovo pride ta tragedija na slovensko javno gledišče; pa tudi čitalnice, ki nimajo prostora za velike igre, bi ga svojim družbenikom saj v berílu tako predstaviti môgle, kakor smo v Ljubljani že videli „Viljelma Tela" in druge igre, da vsaka oseba ima svojega čitatelja. Variatio delectat.

Ozir po svetu.

Českí Mezzofanti.

Vse jezike sveta zna.
— — — — — —
— — — — — —
Taka glava korenine
Je slovanski oratár!
Koseski.

Ves svet se je čudil kardinalu Mezzofanti-ju, ki je govoril 28 jezikov; to ga je slavilo pri njegovih vrstnikih in mu gotovo ohrani slaven spomin tudi pri vseh potomcih. Marsikdo je mislil, da se nikdar več ali saj dolgo ne prikaže taka izvanredna prikazen. Toda 11. dan letošnjega februarja je svetu pokazal mladenča, ki bode Mezzofanti-ju saj nekoliko otemnil slavo, kajti on govorí 31 jezikov; isti dan namreč je v Pragi mladeneč, 23 let star, Šercl po imenu, iz vseh 31 jezikov imel izpit (izpraševanje) pred jezikoslovnimi prvaki vpričo deželnega zastopnika Vojteha Naprstka in mnogo izbranih poslancev. Učitelj angleškega jezika g. Ande izpraševal ga je angleški in holandski, njegova gospá malajski, prof. Gindely španjski in portugaljski, prof. Tonner slovanski, profesor Ludevik sanskritski, dr. Houška hebrejski, prof. Petr arabski, šolski svetovavec Köhler kineški in japanski. Jeziki, iz kterih je bil izpraševan, so bili ti-le: českí, poljski, ruski, hrvaški, bulgarski, francozki, angleški, laški, španjski, portugaljski, magjarski, švedski, danski, holandski, rumunski, arabski, turški, novogrški, hindostanski, kineški, japanski, malajski, hebrejski, perzijski, arnavški, tibetarski, mongolski, manžurski, sanskritski, ciganski in nemški. V vseh teh jezikih g. Šercl govorí vrlo in gladko, v nekterih tudi stenografuje. G. Šercl je pravi Čeh, rodil se je v okolici Berounski, pri vsem tem si ga lasté nemci, trdé, da je njihov „landsmann."

„Naše gore list."

Dopisi.

Iz Hulla na Anglezkem 28. sveč. P. T. *(Magjari in magjarizem.)* (Konec.) Naj še ene stvarí omenim. Menda ni naroda na svetu, kteri bi zgodovino tako enostransko kvaril, kakor Magjari. V Hullu sem videl v neki bukvarnici veliko, krasno vezano knjigo, poleg ktere je bil list: „Asiatic Chiefs, ty J. Szeredy, published for 15 S. offered for only 2 S." (Azijaški glavarji, spisal J. Szeredy, namesti za 15 šilingov, to je 7 gold. 50 kr., se prodaja le za 2 š., to je 1 gld.) Sprva sem mislil, da je zgodovina azijaških narodov, pa ko knjigo odprem, zagledam krasno sliko Marije Terezije v Požunu; vidim, da je zgodovina ogerska, v ktero so vpleteni poetični spisi. Za ta mali denar kupim knjigo in jo prečitam; da vidite bistri um magjarski, posebno ker se ta knjiga iz mnogo vzrokov menda v Avstrii ne nahaja, vam poslovenim nekoliko vrstic o tem, kar Szeredy piše o jeziku magjarskem, drugokrat, ako vam ljubo, druge stvarí.

S početka se Szeredy hudo jezí nad nemškimi in slovenskimi zgodovinarji, da krivo o Magjarih pišejo, posebno pa graja Rottecka, da imenuje stare Magjare „barbare"; o magjarskem jeziku pa tako-le piše na strani 13.: „Sloveni pravijo, da je njihov jezik magjarskega zeló obogatil; tukaj ni mesto za dolgo etimologično preiskovanje o izviru besed, pa na kratko povemo vzroke in pokažemo, da je misel vseh Slovencev jalova in prazna. Kaj bi moglo biti bolj nelogično, kakor verovati, da ljudstvo tako vdano ljubezni do svobode, in odlično pa tako močnih, izvirnih in izvrstnih značajih kakor so Magjari, bi si izposojevali znamenit del svojega jezika od naroda, kterega vedno zaničujejo, kterega so sprašili pred seboj kakor pleve pred vetrom, spodivši ga v divje, neplodno bregovje, vzemši za-se rodovitne ravnine, neprenehoma varovaje po tradicijonalnem sovraštvu in zaničevanji široko zev (gulf), ktera jih loči od njihovih slovenskih sosedov." — Poslovenil sem zvesto besedo za besedo; ako bi mi kdo ne verjel, temu pošljem rad original, in tako za vse drugo. — Ali ne kaže to ljubezen, ki jo Magjari do Slovencev imajo? In zato, bratje Hrvatje, uklanjajte se jim, ker čital sem, da jih imenujete „pleme", kteremu se uklanjajo tudi oni, kteri mu niso prijatli? Da, da, krščansko ljubiti se pravi tudi neprijatla ljubiti; ali je pa politična prevelika ljubav, tega ne vem; v političnem katekizmu saj tega ne najdem. — V krasoti magjarskega jezika Szeredy na 16. strani tako piše: „Magjarski jezik je posebno znamenit po svoji jedernosti in je čudežno primeren izrazovati vse različne vrste človeških občutkov. Na odru doní kakor grom iz ust domoljubnega govornika in najtopejšo dušo izdrami iz svojega spanja. Od pesnikovih ust, kteri se vzdiguje na krilih navdušenja, se zdaj glasi kakor triumfalna pesem vzdigajočega se škrjančka, kadar je predmet o svobodi, zdaj kakor slavčevo žvrgolenje, ako poje o ljubezni, njeni žali in veselji. Noben drug jezik nima tako veličastnih izrazov za občutke ljubezni in domoljubja, in vsikdar je ganil njegov čar pravega domoljuba." — Talijani, Francozi, Angleži, Nemci učite se magjarski; pa posebno vsi, vi zaljubljeni poetje, pevajte magjarski, da ganete neusmiljene ljubice! — Na strani 298. te knjige je balada, ki je od besede do besede kakor prestava slovenske narodne pesmi „Se kralj Matjaž oženil je z Alenčico itd." Rad bi vedel, od kod jo je Szeredy vzel, ker nam nič ne omeni, ne da bi bila njegova, ne da bi bila narodna magjarska; napis jej je samo „ballade". Bi li ne vedel kdo, ali je slovenska pesem prevod iz magjarskega ali kako? — Angležki prevod je krasen. —

Stvari na Angležkem imajo svoj navadni tek; mnogo se govorí o strašnih brodolomih, ki se zmirom godijo na letošnjo zimo silno viharnem bližnjem morji; polomilo se je blizo 400 brodov (bark). Največ govora je dala strašna nesreča, ki se je pripetila ladii „London", ko je jadrala iz mesta Plymutha v Avstralijo; potopila se je z 220 ljudmí. Za Hull je velika nesreča broda „Excelsior", ki je jadral v Hamburg in se razbil; sedmero ljudí se je utopilo, drugi so se oteli na jadranu (mastbaum) v jadre; prednji del velikega broda je namreč v pesku tako obtičal, da je jadran srečno iz vode molel. Tako je bilo 15 ljudí (med njimi kapitanova žena, drugi vsi možaki) 6 dni v jadrih brez jedí in pijače, dokler jih ni rešivna barka na pol mrtvih rešila. — V državnem zboru je najvažnija stvar ta, da za Irsko je od-

stranil pravico „Habeas corpus acte.“ *) Uboga Irija mora vedno trpeti in nesrečna je kakor Poljska. Pred Fenijani ima zdaj Angležka v resnici strah, in policija na Irskem je zdaj gorša kakor kjer koli na svetu, pa saj tudi za dobro plačo; za Stephens-a, fenijanskega glavarja, je oklicano darilo 2000 funtov šterlingov, kdor ga zasači. Brž drugi dan, ko se je „habeas corpus acte“ odpravila, zaprlo se je v Dublinu 300 ljudí različnih stanov, samo na sum, da so v fenijanski družbi, in tako se godí zdaj dalje po vseh mestih na Irskem; kdor je le malo na sumu, se pograbi in zapre, in tù ne pomaga nobeno opravičevanje, nobena pritožba. Ako se bode še dolgo tako godilo, zmanjkalo bo jetnišnic. Najbolj pa Angleže Fenijanci v Ameriki jezijo, proti kterim nič ne morejo, in v Novem Jorku se huda burja za Angležko zbira.

Iz Aleksinaca v Srbii 20. sveč. — Ljube „Novice“! Prosim vas, da poveste predragim Slovencem, ki so mi o naselitvi v Srbijo pisali, da jim hočem odgovoriti, kadar pridem zopet domú v Kragujevac. Prehodil in pregledal sem zdaj najlepši del kneževine srbske; obhodil sem lepe ravnine ob reki Moravi, prišel sem med našo južno bračo Bulgare in prelazil sem tudi kroz granico v turško carstvo. Kaj sem po tej lepi zemlji zanimivega videl, hočem vam predrage „Novice“ kmalu povedati. Dr. Janez Podliščekov.

Iz St. Petra na Notranjskem 5. sušca. J. K. — V Postojno ima priti po novem osnovano c. kr. okrajno glavarstvo; tako smo brali; „Novice“ pa so tudi pokazale na Razdrto. Na Št. Peter ni nihče mislil, kako to? Št. Peter je najbolje središče dotičnim soseskam. Tukaj je postaja železnice, — odtod nameravajo zidati novo železnico na Reko; le-sèm so od vseh krajev cesarske ceste napeljane (iz Bistrice dve, iz Vrem, iz Postojne, iz Razdrtega). Ako bi napravili volitev med 4 starimi okraji, stavim, da Št. Peter dobí $^3/_4$ glasov, ako bi volili vsi prebivavci, ktere zadeva okrajno glavarstvo. Res, da v Št. Petru ni še takošnjega poslopja, kakor ga potrebuje okrajna gosposka, ali kar ni, utegne kmalu (?) biti, da bi se stroški zidanja gospodarjem le povračali s 5 od 100.

V Senožečah 5. sušca. — Bi se li tukaj ne môgla napraviti glavna šola? Mislim, da! kajti naš šolski zaklad ima okoli 20.000 gold. glavnine v obligacijah; ako bi se te obligacije dunajski banki ali ljubljanski hranilnici zastavile in za izposojeni denar druga državna dolžna pisma po sedanjem nizkem kurzu kupila, gotovo bi se glavina in dohodki zvišali; 2) lesem donaša tudi še nekaj dohodkov lesna mitnica; 3) na dražbi kupljeno veliko poslopje, poleg državne ceste, bi se môglo dostojno popraviti, pa bi lahko primerna stanovališča imela, v prvem nadstropji: a) c. kr. žandarmarija, b) finančna straža, in pri tleh c) soseskine dragocene gasilnice, in d) ostalo bi še dovolj prostora za štacuno, kavano ali kaj takošnega. 4) Pravijo, da leta 1841 je naša soseska 7000 gold. potrošila za popravljanje knezovega grada, kteri od tiste dôbe knezu lepo najemnino donaša; prosili naj bi tedaj svitlega kneza Porcia, pokrovitelja naše šole, da bi nam po izgledu ipavskega g. grofa Lanthieri-a in drugih domoljubov k temu namenu zdatno pomoč podeliti blagovolil. — Tudi nam bi bilo milo, da bi se Postojnčanom že večkrat izrečena želja zarad realke ali realne gimnazije izpolnila, ker taka naprava bi utegnila tudi nam revnim, pa ukaželjnim deželanom koristna biti. Vednost je moč! Poduk pelje do omike, in omika do blagostanja! Ker imam ravno knjigo *) v rokah, priobčujem tadašnji stan ljudskih šol v našem cesarstvu na podlagi prebivavcev leta 1854; tedaj pride na:

	prebivavcev 1 ljudske šole	V tej deželi je	
		gimnazij	realk
Tiroljsko in Vorarlberško .	513	9	1
Lombardijo	695	44	1
Erdeljsko	711	19	1
Salcburško	1050	1	1
Koroško	1135	2	1
Ogersko	1169	86	4
Šlezijo	1226	3	1
Moravijo	1283	8	2
Česko	1341	21	7
Vojaško granico	1431	3	—
Avstrijo pod Anižo . . .	1491	9	5
Avstrijo nad Anižo . . .	1541	2	1
Beneško	1550	22	1
Štajarsko	1977	4	1
Galicijo	2189	14	2
Primorje	2358	5	—
Vojvodino srbsko . . .	2607	6	2
Dalmacijo	2771	3	—
Hrvaško in Slavonijo . .	4223	6	1
Kranjsko **)	4818	2	1
Bukovino	8610	1	1

Stroški za šolstvo po vladnem predlogu za l. 1865 pa so bili na podlagi prebivavcev leta 1857. ***)

Salcburško	1.084 gold.	na enega prebivavca vsake dežele
Dalmacija	0.942 „	
Primorje	0.708 „	
Avstrija dolnja	0.605 „	
Tiroljska in Vorarlberška . . .	0.274 „	
Beneška	0.367 „	
Kranjska	0.258 „	
Štajarska, Koroška	0.181 „	
Hrvaška in Slavonija	0.172 „	
Avstrija gornja	0.124 „	
Erdeljska	0.170 „	
Iztočno-zapadna Galicija	0.268 „	
Moravska, Šlezka	0.088 „	
Bukovina	0.162 „	
Česka	0.065 „	
Ogerska	0.019 „	

Primerite število šol revne Kranjske s 451.941 stanovavci in stroškov za šolstvo 116.388 gold. ali pa bogate Češke s 4,705.525 stanovavci in stroškov za šolstvo 304.728 gold., ali pa bogate Ogerske s 9,900.785 stanovavci in stroškov za šolstvo 191.221 gold. in bote videli, da tukaj ne veljá prislovica: „Enaka bremena, enake pravice.“ Trebalo bi, da si dotični možje posameznih dežel, ali sl. šolska svetovavstva to stvar za srečneji uspeh bolj k srcu jemljejo. Zadosti od tega!

Že pred letom 1217 je bila v Senožečah colnija (avžlak-dogana-harmica) akvilejskega patrijarha in je

*) Tako se na Angležkem imenuje imenitni zakon, kteri ukazuje, da se noben Angležž ne sme zapreti ali v zaporu imeti drugače, kakor da to postava ukazuje. Zoper sodnike ali druge uradnike, ki grešijo zoper ta zakon, so tako ostre kazni, da kralj sam ne more varovati tacega sodnika.

*) p. XXVI. Das Kaiserthum Oesterreich von Dr. Ad. Schmidl, fortgesetzt von Prof. W. F. Warhanek. Wien 1857. Verlag von L. C. Zamarski.

**) „Novice“ list 33. l. l. (leta 1864 je bilo 233 ljudskih šol) še zmiraj premalo!

***) „Novice“ št. 222 l. l.

prišla pozneje v roke divinskih gospodov; tudi so bili tukaj od nekdaj dobri sejmi, ki so bili hud trn v peti tržaškemu trgovstvu. — Bi morebiti zdaj tedenski žitni trg kaj koristil? Dokler ni železnica po Krasu žvižgala, so vozniki in prebivavci vélike ceste, od Trsta do Ljubljane, v srednji meri leto in dan poldrugi milijon goldinarjev*) zaslužili; trgi Senožeče, Planina in deloma Vrhnika so bili tega dobička še posebno deležni, ker tako imenovani „šlitlerji" so tukaj vsaki dan (razun praznikov) kupčijsko blago razkladali, prekladali, nakladali in oddajali. Gotovo smem reči, da v teh krajih je bilo tako živahno, kakor v Trstu na dogani ali v Ljubljani na bregu. — Vrh tega je bil tudi v Senožečah tedenski trg za lesenino; koliko in kako mnogoterega lesá se je vsaki petek iz Planine, Logatca, Vrhnike, Unca, Cerknice in drugih krajev le-sem navozilo in poprodalo! Al v jeseni 1857. leta, ko se je železnica v Trst odprla, je odklenkalo blagostanju teh krajev; koj je nehalo 6 trgovskih hiš za oddajo blagá (špeditêrjev) in več krčmarjev. Zdaj imamo še 4 štacune in še preveč kerčem. Od te dôbe najpremožniše hiše hirajo. Izvzemši kakih 7 hiš, ki imajo posebne dohodke, ni v naši fari ne enega kmetovavca, da bi mogel od pridelka svojih gruntov živeti. Vse je zadolženo! Lakota pretí ljudém. Lani je bila še slabeja letina mimo predlanskim. Koliko so revežem pomagali lansko leto, priča milodarna gospôda in najviše osebe naše carevine. Ali se pa smejo dobrotniki leto za letom za milodare nadlegovati? Kako bi se dalo temu zlegu za zmiraj v okom priti? — Vladarju zvesta revna Kranjska, s preobilnimi davki obložena dežela nima ne ene fabrike za tobak ali kakošne druge. Lahko bi tukaj kaj tacega napravili; kar je špedicija nehala, je poslopja dovolj in sicer toliko, da se samo podira in ga tudi podirajo. Pomagajte Notranjcem kakor koli, da morejo živeti, ker živi ne morejo v skalnata tla!

V Knežaku na Notranjskem 10. sušca. — Prebili smo strah brez posebne škode; sredpostno sredo (7. dne t. m.) malo pred šesto uro zjutraj zaslišimo vpitje „gorí, gorí!" — skočimo kviško in vidimo, da gorí v domači vasi, ki šteje 117 hiš, sapa pa je močno pihala od ognja ravno proti farovžu in proti cerkvi; hitimo na pomoč in ko do ognja pridemo, bila je ena hiša že vsa v plamenu, druga pa se je vnemala. Naš v besedi in obnašanji posnemanja vredni župan Blaž Šajn, dasiravno 65 let star, bil je prvi na slamnati strehi, ki se je bila že vnela, ter je potaptal ogenj, da se ni dalje razširil, pa se pri tem delu tudi precej hudo opekel. Iz srca želimo, da se vrli mož kmali ozdravi. Pogorelec je bil za 600 gld. zavarovan. Kdo pa je zažgal, se še ni zvedelo. Knežki.

Iz Starega loga na Kočevskem. *(Nekaj novic žalostnih in veselih.)* Žalostna je pri nas letos kakor skorej povsod na Kranjskem velika revščina, ktera ljudí tare tako, da je joj v posamezne hiše stopiti. Naš res marni za občni blagor skrbni g. okrajni predstojnik so se na dopis g. fajmoštra sami hotli prepričati, ali je res taka sila v naši fari ali ne? Šli so osebno od hiše do hiše, shramb in žitnic naših ljudí pregledat, pa ustrašili so se, ker skoraj nikjer niso druzega živeža našli, kot nekoliko kisline, v mnozih hišah pa še tiste ne. Previdéli so, da takim siromakom je treba hitro pomagati, ker „hitra pomoč veliko hudega preskoč'." Domú prisedši vravnajo brž nabiranje milodarov po kočevskem mestu, in nabrali so od usmiljenih sobratov toliko, da so našim siromakom že v nekterih dneh kruha, solí in druzega živeža kupili in še obljubili. Bog povrni gosp. predstojniku in vsem dobrotnikom to delo usmiljenja stotero! To je poleg žalostne gotovo vesela novica. — Žalostno je pri nas videti, kako ljudje neusmiljeno z lesom ravnajo; kar je lepšega, posekajo za kurjavo, kar je starega, tumpastega in grčevega, kteri, če se že ne dá razcepiti, naj bi saj za seme ostal, pa pastirji podkurijo, da pogine; kar je mladega, pa koze obstrižejo, da druzega ne bo čez nekoliko let kot trnovo grmovje, — bati se je, da se tù tudi kras ne vrine. Živa potreba je sedaj, da se ljudstvo po gospôski primora, namesti kozá ovce rediti, ker tudi mnogo koristijo domačemu življenju, lesu pa celó nobene škode ne delajo, — pašnikov imamo dovolj. Saj se kmet res k vsaki dobri reči prisiliti mora! — Veseli smo tù, ker smo po višjem dovoljenji dobili tako zaželeno poštno postajo. — Zdaj pa še nekaj. Zidanje šolskega poslopja se pri nas že šest let pričenja, pa še ni pričeto. Največ je tega kriv patron, kteri se brani pripomoči, kar mu po postavi gré, sili ga pa nobeden. Tako je pa učiteljsko stanovanje v neki borni bajtici, šola sopet v neki drugi, staro poslopje pa stojí na sredi vasí jej kazaje minljivost dela človeških rok, ako se sproti ne popravlja. Bog daj skoraj bolje!

Vprašanje. Kje si moremo naročiti murbovih drevesec in po kteri ceni?*)

Iz Železnikov 7. marca.**) — Kakor sploh daleč na okrog, smo tudi v naši okolici letošnjo zimo komaj občutili. Mraza je bilo le malo; tudi namesti snega imamo po afrikanski navadi letošnje zimske mesece večidel le dež. Zima sicer po besedah stare narodne prislovice ne prizanaša rada; al če smemo navadnim spomladanskim napovedovavcem verjeti, nam je ljuba vigred podala že svojo blago roko. Koj Svečnični dan s svojim voljnim zrakom nam je obetal zgodnjo spomlad; gosí in žrjavev je une dni letelo na tisoče v visokem ozračju nad našo dolino iz Italije proti ogerski zemlji; spomladanske cvetke rijejo že zdavnej iz tal, in rumeno-kljunasti kos fruli o zgodnjih jutrih tako prijetne popevke, da ga je milo poslušati. In če zgodnji grom smemo res pozdravljati ko napovedovavca rodovitne letine, nam ta letos gotovo ne odide; zakaj toliko treska, groma in viharnih neviht o tako zgodnjem času tudi stari ljudje ne pomnijo. — Deževni nalivi so prizadjali v naši dolini letos tudi že marsikaj škode. Zlasti v selški in bukovški fari bodo imeli nekteri reveži dosta opraviti, da bodo zasute njive in travnike otrebili nanesene prsti, gline in trebeža; drugi pa bodo nasprotno zopet željno gledali, kje bi dobili rodovitne zemlje, da bi jo nadomestili z ono, ki so jim jo divji hudourniki odnesli na ptuje lastnine. Tako vidimo tedaj tudi v naravi mnogokrat: narobe svet!

J. Levičnik.

Iz Kranja. *(Iz čitalnice.)* Častitim družbenikom naznanjamo, da smo za 18. t. m. odločeno „besedo" prestavili na prve dni po véliki noči. Dohodek te „besede" je namenjen revežem dolenskim. Načrt in dan besede naznanimo pozneje. Odbor.

Iz Kranja 11. sušca. — Čitalnica naša vrlo napreduje, tako v gledišćinih igrah kakor v petji. Priča unega je bila v poslednji besedi res prav lepo igrana „Vdova in vdovec", ktera ni lahka v nalogah svojih, pa so jo naši gospodje in gospodičini v veliko pohvalo izvršili; priča druzega pa je, da je pevski zbor naš že tako številen in izurjen, da nas bode z Ipavčevo veli-

*) Oznanilo kupčijske in obrtnijske zbornice za kranjsko kronovino v Ljubljani predložilo sl. c. k. ministerstvu kupčije in obrtnije kranjske v letu 1851" (Doklada k 72. listu „Novic" leta 1852. Pis.

*) Na vrtu kmetijske družbe v Ljubljani je mladih murbic še dobiti.

**) Obljubljeno, temeljito in prevdarjeno rečeno, bi nam dobro došlo kot „ozir na —." Vred.

častno pesmijo „Kdo je mar?“ razveselil. Slava vodstvu in delavnim družbenikom!

Iz Borovnice 9. sušca. R. — Na enem tukajšnjih hribčkov, kterega mislijo naš za povzdigo sadjoreje ves vneti blagi gospod župnik z mnogimi plodonosnimi drevesci obsaditi in zarad tega delavci že nekaj dni nepotrebno grmovje izkopavajo in trebijo, so našli precej globoko v zemlji železno kroglo, ktera dva palca počez meri in poldrugi funt tehta. Iz kterega topa, kdaj in od kod je ona v te kraje pripihala, sam Bog vé. — Naj omenim še o tej priložnosti, da so se tudi kače že prebudile iz zimskega spanja. 6. dan t. m. sem vjel prav lepega velicega rilčnega gada (Vipera Ammodytes, D.), kterega zdaj v steklenici v vinskem cvetu shranjenega imam. Tudi kobilar ali rumeni drozeg (Oriolus Galbula, L.) se je že oglasil. Naši ljudjé pravijo, kadar prilezejo kače iz svojega zimskega stanišča na beli dan, se ni treba več bati hudega mraza. Bomo vidnli!

Iz Ljubljane. Občinsko (srenjsko) postavo za deželo kranjsko so presvitli cesar potrdili. Kmali tedaj se bojo po tej postavi nove občine (soseske) napravljale, novi župani, odborniki itd. volili. Treba bo tedaj, da bomo za to marsikak svèt dali.

— Koroški deželni odbor se je obrnil do našega deželnega odbora, naj mu pové, kako je tukaj šola za podkovstvo in živinozdravilstvo osnovana, ker tudi na Koroškem mislijo napraviti tako učilnico.

— Če tudi kakor po druzih deželah (na Salcburškem so pretekli mesec vojaki in žandarji vso deželo prehodili, po potepuhih, tatovih in roparjih sledili in jih okoli 500 vjeli) se ne sliši toliko o roparstvu na Kranjskem, je vendar le žalostna resnica, da se pogostoma godijo ropi. Gosp. deželni poglavar je za tega voljo ostro naročil vsem c. k. okrajnim gosposkam, naj si na vso moč prizadevajo, da se odstranijo taki hudodelci s pomočjo žandarjev, gosposkinih služabnikov itd. Pri tej priliki moramo iznova omeniti velike napake, ki smo jo zapazili že ob času goveje kuge na Dolenskem, da imamo veliko žandarjev, ki ne razumejo slovenskega jezika. Kdor hoče s pridom slediti po nevarnih ljudéh, mora kraj ali pa saj jezik deželni znati, sicer pri vsej marljivosti ne more ničesa izvedeti. Saj o tej zadevi se nam ne more očitati, da le prazne „narodne“ muhe lovimo; kajti kdor koli ima v policijskih zadevah mrvico vednosti, mora nam pritrditi, da je zajec pri bobnu, kdor v tacih opravilih ne zná narodovega jezika. To isto nam je potrdilo več c. kr. kantonskih predstojnikov ob času goveje kuge. Ali ni žandarjev, ki so slovenskega jezika zmožni? Če pa so, ne razumemo, zakaj so drugod v službi, ne pa v slovenskih krajih, kjer bi bili na svojem pravem mestu?

— Prebravši govor grofa Antona Auersperga sta slovenski Matici poslala v dar: gosp. A. Kolarić, senator mesta Oseka in poslanec na hrvaškem saboru 20 gold., in gosp. Andrej Zidarić, stolni sudac iz križevske županije in poslanec na hrvaškem saboru 5 gold. z naslednjimi besedami: „Ker ima plemeniti grof precej obsegajoče pazduhe, naj se sl. Matica potrudi prej ko je mogoče toliko šolskih knjig na svetlo spraviti, da bi gospod grof mogel prihodnjič tako otovorjen priti v kranjski sabor, kakor da bi imel pod desno pazduho „Giontini-ja“, pod levo pa „Lercherja.“

— Stanovališča v mestnem gradiču „pod turnom“ (Tivoli) so vsa v najem dana; najemščina znaša za leto in dan zdaj 1450 gold. Kavane ali gostilnice letos ne bo v gradiču.

— Pri tako imenovanem „čevljarskem mostu“, ki je že dolgo časa prava pavova noga ljubljanskemu mestu, so začeli že podmostke (Gerüst) delati za napravo novega železnega mosta, kteremu bi se — v spomin mnogozasluženega ranjcega župana Hradeckiga — spodobilo ime „Hradeckov most.“

— Vodstvo ljubljanskega gledišča za prihodnje leto je dobil gosp. Preising, kterega trdna volja je, da izpolni sklep deželnega zbora o predstavljanji tudi slovenskih gledišćinih iger. Da se mu ta namen dobro izide, si je izvolil gosp. H. Pen-a za ravnatelja slovenskih iger. Tako bode to leto ljubljansko gledišče prvikrat deželno gledišče, ker se bo tudi slovenski jezik glasil v njem, in tako bode vstreženo vsacemu. Pri tem pa se bota gospoda Preising in Pen najbolje počutila, ako le dobita dobrih igravcev.

— Prečastiti gosp. Jožef Poklukar, korar in dosluženi profesor pastirstva, je po večletni bolezni 7. dne t. m. umrl; isti dan pa je prečastiti gosp. Jožef Poklukar, fajmošter v Šentvidu pri Zatičini, tudi tukaj umrl, kamor se je prišel zdravit k ljubljenemu svojemu bratu korarju g. Jan. Poklukarju. Pogreb — ob enem — je bil slovesen s spremstvom visokočastitega stolnega prošta gosp. A. Kos-a; gospodje bogoslovci so trupla rajnih nesli na pokopališče, kjer so obá v eno jamo pokopali. Ljudstva iz mesta in kmetov je obilo šlo za pogrebom, tudi gospod deželni poglavar so ga spremili. Obá gospoda ostaneta v blagem spominu deželi! Če je rajni gosp. fajmošter zraven zvestega spolnovanja svojega višega poklica bil enak tihi vijolici na narodnem polji, podpiraje slovstvo domače, je ranjki korar tudi mnogocenjen pisatelj bil; spisal je bogoslovcem „pastirstvo“ v slovenskem jeziku, o kterem je le želeti, da bi kadaj na svitlo prišlo v natisu; „Novicam“ je pisal prva leta marsikaj, kar se je prav rado bralo; zložil je tudi, kakor je našim bravcem znano, „vesoljno evropejsko abcedo“, s ktero se je veliko let nevtrudljivo in z velicimi stroški ubijal, pa ne dosegel, česar je iskreno želel. Iz oporoke njegove naj povemo to, da iz majhnega premoženja, ki ga je zapustil, je — razun tega, kar je žlahti sporočil — odločil ubožnici 100 gld., varovalnici malih otrok 100 gld., kat. družbi rokodelskih pomočnikov 100 gld., osnovatelju družbe treznosti (ako se ustanoví) 100 gld., spisatelju najbolje slovenske knjige za izrejo otrók v darilo 200 gold., drugemu, ki za to spiše najboljo, 100 gld. (rokopis ostane lastnina pisateljeva), za napravo gasilnice v Gorjah 100 gold. Zapustil je rokopis „o vesoljni evropejski abcedi“; druga polovica te abcede, ki menda razodeva še le skrivnost vsega, je zapečatena; kdor jo kupiti želi, plača 3000 gld. Ta skupnina (?) se ima razdeliti po posebnem sporočilu.

— Častiti gosp. France Kosmač, nekdaj kaplan pri stolni cerkvi ljubljanski, je 9. dne t. m. v nornišnici graški umrl, ko je poprej še popolnoma oslepel. Bodi nesrečnemu gospodu zemljica lahka!

— Po naznanilu „Danice“ se je vrlemu našemu rojaku gospodu And. Skopcu, misijonarju v severni Ameriki, primerila velika nesreča, da si je na poti v Pittsburg v samotnem kraji levo nogo zlomil in delj časa brez pomoči bil. Da bi se zopet popolnoma ozdravil!

— Iz Novega mesta smo prejeli ravnokar dopis, da je „beseda“ v ondašnji čitalnici 11. dne t. m. v podporo ubozim Dolencem donesla 100 gold. in da ste gledišćini igri „Domači prepir“ in „Strup“ bile z veliko pohvalo sprejete. Drugi pot prinesemo obširnejši popis.

— Gospodičina Drag. Milanova, ki je lani v podporo ubozim Notranjcem delala „potinjo iz Kranja“ v našem gledišču tako izvrstno, je vrlo priljubljena v zagrebškem gledišču. V operêti „Monsieur i Madame Denis“, ki je bila 3. dne t. m. s šaloigro „Zvezda moje sreče“ na korist njeno dana, si je z umiljenim in kras-

nim petjem prikupila srca vsega občinstva. Tudi mi Ljubljančanje se radujemo napredka njenega.

— Poslednji sokolski shod odlikoval se je pod vodstvom gosp. Tisen-a posebno s tem, da se je znani umetnik Novak kot opico skazoval. — Prihodnji shod je 24. t. m. — Omenimo še, da imenovani g. Novak podučuje Sokolce v raznih novih slikah in telovadskih igrah za velikonočni pondeljek, tako, da občinstvo se sme nadjati, da isti dan vidi mnogo mnogo lepega o telovadbi.

— *(Iz čitalnice.)* Odbor uljudno vabi tukajšne in unanje ude čitalničine k „besedi" v nedeljo zvečer ob ½ 8 uri. Igrala se bo nova gledališčina igra „Na pošti", ki jo je cenjeni pisatelj „Domačega prepira" po italijski Goldonijevi prosto poslovenil; pred igro bomo zopet slišali domači orhester. Pesmi bojo: Vašakov osmospev, dvospev (za bariton in basso) iz Verdijeve opere „Attila", in pa vojaški in duhovski odlomek iz dr. B. Ipavčevega zbora „Kdo je mar."

Odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Ukaz c. kr. denarstvenega ministerstva od 4. dne t. m. v polajšanje plačevanja davkov ukazuje davkovskim gosposkam, da od 1. dne prihodnjega meseca morejo plačljive kupone državnih obligacij (samo kuponov od obligacij zemljiščine odveze in monte-obligacij ne) namesti gotovega denarja jemati za plačilo vseh tacih cesarskih davkov in priklad, ki jih ni treba v gotovem srebru odrajtovati. Za priklade deželne, zemljišno-odvezne, soseskine ali kakoršne koli necesarske, se ne jemljejo kupóni, če tudi se te priklade pobirajo s cesarskimi vred. — Drug ukaz ravno tega ministerstva od 6. dne t. m. dovoljuje, da se že preklicane štempeljske marke pod enim goldinarjem morejo še rabiti do konca prihodnjega meseca, pozneje pa ne več; vendar se take preklicane štempeljske marke morejo brez plačila zamenjati za nove do zadnjega majnika letošnjega leta. — Slovenski dijaki na vseučilišču dunajskem so ustanovili „slovensko literarno društvo", vsi slovanski dijaki pa še drugo društvo „Pobratinstvo Slavija" v namem družbene zabave. — Gosp. vitez dr. Miklošić je izvoljen drugi tajnik ces. akademije znanstev. — Rudolf Markel, uradnik pri dunajski kreditnici, ki je od lanskega kresa do 12. svečana l. l. okradel njeno kaso za blizo pol milijona, in veči del tega denarja zaigral na borsi in v mali loterii (v ktero je en sam dan stavil 42742 gld.), je obsojen za 4 leta v težko ječo in 183.000 gold. povračila. To je bil zvest uradnik! — Iz zagrebškega zbora imamo danes naznaniti sklep, kterega bojo Slovenci radostni sprejeli, da je namreč z majhno večino, vendar s 64 glasovi zoper 56 sklenil napotek (inštrukcijo) dati 12 poslancem, ki imajo v dogovoru se podati na Ogersko, po kterem se imajo držati smisla in duha, iz kterega izvira član 42. od 1861. leta, kteri varuje samoupravo trojedine kraljevine, — in da se ona ne potopí celó v Ogersko, velí napotek, da o obravnavah, ki se tičejo vsega cesarstva, hoče biti trojedna kraljevina osebno in neposrednje zastopana. Za volitev omenjenih poslancev je glasovalo le 74 zbornikov; izvoljeni so Subotić, Prica, Čepulić, Smaić, Strossmajer, Rački, Mrazović, Kušlan, Perkovac, Šuhaj, J. Vranyczany, Klaić. Od 17. dne t. m. do 1. aprila po lastnem nagibu praznuje deželni zbor. — Jugoslavenska akademija in narodni muzej sta potrjena. — Prevzvišeni škof Strossmajer bodo dali zidati veličansko stolno cerkev v Djakovu po prof. Rösner-u, ki je v Pragi zidal krasno cerkev sv. Cirila in Metoda. — Iz Buda-Pešta nam piše naš g. dopisnik, da ta teden se sme imenovati „tihi teden" ogerskega dež. zbora. Dopis celi prinesó prihodnje „Novice." — Češki deželni zbor se je po interpelacii, ki jo je prof. Zeithamer zastavil vladi, krepko vstopil zoper lažnjive dunajske časnike, kteri psujejo narod češki tako, kakor da bi bili husitski časi pred durmi! — Pruska vlada zopet nekako miruje; kaj se bo skuhalo v Moldavi in Vlahii, še nihče ne vé; Turk zopet nekako svoj turban dviguje.

☞ „Zukunft" naznanja tudi Slovencem drago novico, da od 20. dne t. m. izhaja v veči obliki brez povišanja naročnine. Naj se tedaj tudi obilno pomnoží število naročnikov na list, ki v srcu Avstrije srčno zagovarja pravo slovanstva avstrijskega.

Denarni zapisnik Matičini.

Novi udje:

a) kot ustanovniki:

Gospod Vesel Ivan, glavne šole katehet in začasni vodja v Postojni . . . . . 10 gold.

b) z letnim doneskom:

„ Doljak Jakob, dekan v Tominu . . . . . 2 „
„ Kočevar France, c. k. aktvar na Brdu . . . . 2 „
„ Levičnik Jernej, dekan pri sv. Mohorji na Koroškem 2 „
„ Kosec Jernej, duhovni pomočnik na Igu . . . . 2 „
„ Nagy Albert, dekan v Cerkovcu . . . . . 2 „
„ Sparavec Andrej, kaplan v Cerkovcu . . . . . 2 „
„ Robič Jakob, posestnik na Kranjskigori za 1865. in 1866. leto . . . . . 4 „
„ Boncelj Jožef, župnik v Sorici . . . . . 2 „

Stari udje, ki so plačali za 1865. ali 1866. leto:

a) ustanovniki:

za 1865. leto: Gg. Murko Anton, Urek Ivan, Jedlička Otokar, Šinko Božidar, Kostanjevec Jožef, Modrinjak Matija, Vagaja Fr. Rudolf, Valentinčič Luka, Šavperl Dragotin, Ripšl Dragotin, Sušnik Gašper, Debevec Jožef.

za 1866. leto: Gospodičina Jerajeva Ivana, gg. Valenta Alojzi, Volčič Janez, Lukman Jakob.

b) Letniki:

za 1865. leto: Gg. Kandut Krištof, Flek Jožef, Marko Mihael, Šlander Emeran, Gerdežič Jožef, Potočnik Blaž, Govekar Fr. Praprotnik France, Justin Blaž, Ulčar Blaž.

za 1866. leto: Gospodičina Logarjeva Leopoldina, Kunčič Lovro, Varl Juri, Ošgan France, Majer Matija, Konšek Valentin, Kajdiž Tomaž, Vidmar Janez, Malnaršič Jože, Namre Anton, Jereb Matej, Potočnik Blaž, Skul Martin, Mali Ignaci, Potočnik Ivan, Kunčič Anton, Justin Blaž, Rath France, Kranjec Toma, Marešič Jožef, Majer Vinc., Skul Valentin, Kramar France, Robič Šimen.

V Ljubljani 12. marca 1866.

Dr. Jer. Zupanec.

Listnica vredništva. Gosp. K. J. v N: Učitelji normalk imajo po postavi pravico.

Kursi na Dunaji 12. marca.

5 % metaliki 60 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 102 fl. — kr.
Narodno posojilo 63 fl. 25 kr.	Cekini 4 fl. 91 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 5. marca 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 96. — banaške 3 fl. 96. — turšice 2 fl. 45. — soršice 2 fl. 90. — rež 2 fl. 80. — ječmena 2 fl. 25. — prosa 2 fl. 35. — ajde 2 fl. 30. — oves 1 fl. 77.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.